

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Pretului

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a în laintrulu monarhiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usoru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariulu Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 50.

Sibiu, 23/5 Iuliu 1879.

Anulu II.

Cestiunea Evreiloru în Romani'a.

IV.

Osebitu de inlesnirea ce Evreii gasescu în Romani'a pentru a'si exercita instinctele lor de frauda si de rapacitate, ei mai gasescu aci si alte favoruri, de care nici că visau în tier'a lor. Mai pretutindeni, inpositele indirecte ale Statului, accisele comunale si taxele de totu felulu se administradia în regia de cătra inpiegatii cei mai incercati, cari se scotu séu din anume scoli pepiniere, séu dintr'acea cari, prin lungi servicie, au datu cele mai neindoelnice probe de capacitate si onestitate. Nici póte fi vorba, se se primésca în asemenea servicii, nisce vagabondi că cei ce vinu pe la noi.

Domeniele Statului sunt de asemenea séu administrate în regia, séu, déca se arendedia, apoi conditiunile coprindeu astfel de esigentie, astfel de probe de stagi, de aptitudine speciale si onestitate, în cătu nici acolo Evreii de trépta celoru ce vinu la noi, nu potu a se presentá. Déra chiaru si de s'aru gasi printre ei în stare d'a indeplini aceste conditiuni, totusi nationalii sunt preferati.

Totu de asemenea se urmédia si cu tóte întreprinderile de ori-ce natura. Cătu pentru întreprinderile de lucrari publice, acésta este inca mai anevoia. Cititi regulamentele cunoscute sub numirea de *Clause si conditiuni generale*, care se observa în Franci'a, si veti vedé déca s'ar poté ispiti pe acolo a se presentá la asemenea adjudecatiuni vr'unulu din Evreii ce innunda în tóta dio'a biurourile ministeriulu lucrariulu publice dela noi, cari mai toti au avutu dejá mai multe întreprinderi terminate cu procese în contra Statului.

Alungati déra dela afacerile publice din tierile Europei, Evreii navalescu la noi, unde le gasescu pe tóte accesibile, tóte fiindu puse în adjudecatiune la celu ce dá mai multu. Aci nu se mai intréba nici despre nationalitate, nici despre onestitate, nici despre bune precedente, nici despre cunoscintie speciale. *Cine dá mai multu?! Cine ofere pretiulu celu mai avantajos?! Numai la espirarea contractulu se vede că, în realitate, pretiulu celu mai avantajos, a fostu o adeverata ruina.*

În adeveru, Evreulu se presenta la tóte adjudecatiunile, ofere totu-déuna pretiulu celu mai avantajos si primesce contractulu că si candu ar primi o buna mostenire. Elu este sicuru că, în acea di, si-a facutu averea, că-ci nu se póte întemplá de cătu un'a din doue: séu că va isbuti, prin coruptiune si alte mijlóce cunoscute Evreiloru, a profitá din acea afacere calcandu conditiunile în detrimentulu lucrarii contractate; séu, la din contra, va parassi lucrarea si va face procesu statului, pe care cu greu ilu póte perde. Astfelu, în totu casulu, ese cu profitu. Acésta este ceea-ce ei numescu *ghesieft*.

Evreii incurgu déra din tóte tierile în Romani'a, fiindu că numai aci sunt admisi a face ghesiefturi.

Déra ce dicu eu admisi? Cu rusine trebuie se marturissimu că sunt chiaru preferati Romaniloru.

Voiti o proba despre acésta? Cititi legea din 1865, prin care se declara că *pe viitoru nici o lucrare publica, de ori-ce natura, fia reparatiune séu constructiune din nou, nu se va mai face de cătu prin concessiune.*

Acésta vrea se dica atunci, că si asta-di, că nu se va mai contractá de cătu cu straini, fiindu-că Romanii, atunci că si asta-di, nu erau concessionari.

V.

Conclusiunea nóstra este déra că, pentru a se opri incursiunea Evreiloru în Romani'a, dupa modificarea constitutiunii precum mai susu s'a disu, ar mai trebui:

I. a se întocmi legi si regulamente de politia generale si locale, relative la fiacare ramura de comerci si de industria;

II. a se adoptá în principiu modulu de admi-

nistratiune în regie, pentru tóte inpositele indirecte ale statului si pentru tóte accisele, taxele si veniturile comunale;

III. a se luá dispositiune de a nu se mai primi, la adjudecatiile publice, de ori-ce natura, de cătu numai Romani, spre a se evitá prin acésta si dificultatile care nascu obicinuitu din amesteculu auctoritatiloru consulare în acele afaceri;

IV. a se reduce numerulu carciuniloru prin comunele rurale si, spre a se evitá abusulu la care ar poté dá locu restringerea concurentiei, a se cautá în regie pe séma comunei;

V. a se luá mesuri pentru a se preveni navalirea vagabondiloru straini, lipsiti de ori-ce mijlóce de esistencia.

Avemu o generatiune juna si capabila, care mane-poimane va fi chieamata a guberná acésta tíera: pentru ce n'ar incepe ea de pe acum a isi pregati uneltele de gubernare, pentru ce n'ar studiá de pe acum mijlócele cele mai eficace pentru apărarea nationalitatii nóstre în contra invasiunii strainiloru?

Se speramu că acele lucrari si materiale sunt dejá în cartóne si că nu astépta de cătu ór'a candu voru fi puse în aplicare.

(„Revist'a Sciintifica.“)

P. Donici.

Mórtea fiului lui Napoleon III.

Tóte diarele din Ime se ocupa de tragic'a mórte a junelui principe Napoleon-Eugene, fiulu aceluia care odinóra erá atatu de mare si de glorificatu.

Amenunte despre acestu evenimentu, de o însemnatate politica atátu de mare pentru Franci'a, gasimu în descrierea pe care o face unu martoru ocularu alu mortiei principelui Napoleon, capitanulu Carey. Éca ce dice acestu oficiaru englesu:

În diminétia de 1 Iuniu plecaramu calari, eu Napoleon si o escorta de siése cavaleristi, dela cartierulu generalu alu lordulu Chelmsford, si inaintaramu vre-o optu mile spre a fixá si schitiá situatiunea viitórei tabere. Sosindu la loculu alesu pentru campare, la 3 óre d. a., descalecaramu si ne asiediaramu pe campia, pe care nu se vedea nici urma de omu.

Dupa ce trup'a se odihni cá o óra si nu zari pe inamicu, Napoleon dete ordinu de plecare. În acelasi momentu capitanulu Carey dise că vede printre érb'a cea inalta capete de Zulusi. Principele dise sidensulu: „Si eu ii vedu!“ De odata resuna o salva de focuri de pusci din partea în care se aflau Zulusi ascunsi în érb'a, cari navalira indata cu sulitiile lor. Toti ne aruncaramu pe cai si plecaramu în galopu spre o prapastia, care erá la o departare de 200 yardi. Acolo ajunsera Carey si cinci ómeni din escorta, toti neatinsi, inse principele si doi ómeni din escorta lipseau. Calulu lui Napoleon sosi în galopu langa trupa, pe candu acésta se reintórcea. Pe séra ei intalnira pe generalulu Wood cu o escorta. Uitandu-se cu unu ochianu, zarira în departare, cam la 7 mile, vre-o trei-dieci de Zulusi, cari se retrageau, manandu d'inainte-le trei cai.

În diminétia de 2 Iuniu, generalulu-maresialu pleca cu siése escadróne de cavalerie spre loculu unde se intemplasera cele relatate. La 9 óre ei gasira cadavrulu lui Napoleon despoiatu, aprópe de prapastia. Nu i-se lasase de catu unu lantioru cu unu medalionu, în care se aflá o bucla de peru si unu chipu alu Madonei si care erá atarnatu la gútu. Aprópe de cadavru erá unu pintene si unu ciorapu. Corpulu principelui avea 18 inpuseturi de sulitie (assagais); unele din ele intrasera pe la spate si esisera prin peptu astu-felu că corpulu erá cu deseversire gauritu. O sulitia petrusesse prin ochiulu stangu; cu tóte acestea, trasurile fetiei sale erau linistite si de locu desfigurate.

Tóte imprejurarile dovedeau, că principele voia tocmai se incalcece, candu siéua se rupse, ceea ce facu pe calu se se speria si se ilu trantésca. Apoi

elu incerca se fuga si fugi pana aprópe de prapastia fú ajunsu de Zulusi si omoritu. Doui ómeni din escorta zaceau morti langa elu. Principele fú învelitu într'o patura, pusu pe unu brancardu formatu din lanci si dusu în tabera. Tóta divisiunea esise în parada.

Inca si mai înainte principele se aretase în mai multe renduri curagiosu si mai facuse o recunóscere, fara a intalni pe inamicu. Generalulu voi se oprésca pe principe dela acésta recunóscere, inse elu surise si starui se mérga, de órece facuse mai multe espeditiuni, fara se i-se intemple ceva. Principele erá iubitu de armata. Tóta taber'a jalesce si blamésa pe generalu că n'a opritu cu totu din-adinsulu pe principe de a luá parte la recunóscere. Loculu unde s'a intemplatu desastrulu e langa riulu Itiotiozi.

Chiselhurst e în doliulu celu mai mare. Festerelre suntu cernite si pretutindeni domnesce tacere mormentalu. Tóta dio'a au sositu acolo visite de condolentia; ceea dintaiu a fostu a baronesei Burdett-Coutts: apoi venirea lordulu Sydney, ministrulu Smith, ambasadorulu Bülow, sute de aristocrati englesi si francesi, precum si diaristi. Principele si principes'a de Wales tramisera delegati speciali; regin'a tramise o telegrama de condolentia fórté simtítóre. Locuitorii din Chiselhurst se inscrisesera toti într'unu registru. Ambasad'a francesa primesce sute de telegrame cu destinatiune pentru Chiselhurst. Ducele de Bassano avu insarcinarea de a comunicá ex-imperatesei trist'a veste. Peste nópte sosise dejá o depesia care indicá nefericirea; imperatésa, înspaimentata grozavu, crediu că scrierea se refere la bóla principelui si se otari a plecă indata la Afric'a. În diminétia urmatóre se ascunsera tóte diarele pana la sosirea lordulu Sydney, care comunica imperatesei trist'a scire. Ea fú pregatita treptatu. Bassano si cu Sydney isi impartira trist'a sarcina. Imperatésa se gandí si acum numai la bóla principelui si strigá că voiesce se plece indata la fiulu ei, dér' Bassano dise atunci: „E prea tardiu, dómna.“ Imperatésa incepé a plange si strigá: „*Mon fils, mon pauvre fils!*“ Dupa aceia, cadíu lesinata pe unu fotoliu. Ea remase asia mai tóta dioa, fara cunoscintia si fara nutrimentu. Parintele Goddard e singurulu care are intrare la densa. Dorerea ei, dice acesta, e fara margini; ea nu póte fi consolata. Nenumerate telegrame sosescu necontentitu dela monarhi, dela Academia din Woolwich — unde principele isi facuse studiele militare — si dela ambasad'a francesa.

E curiosu că servitorulu principelui, avendu o presimtire, luase cu densulu, înainte de plecare, materiale pentru inbalsamare.

Transilvani'a.

Nr. 114—1879.

Convocare.

În virtutea §-lui 21 din statutele Asociatiunei transilvane si, conformu conclusulu luat de adunarea generala din anulu trecut in siedinti'a dela 5 Augustu Nr. XXXII în Simleu, adunarea generala pentru anulu curentu, prin acésta, se convóca în orasiulu Sighisiór'a pe diu'a de 3 Augustu c. n. 1879.

Ceea ce se aduce la cunoscintia publica invitandu pe toti membrii Asociatiunei a luá parte în numeru cătu se póte mai mare la siedintiele acelei adunari.

Dela presidiulu comitetulu Asociatiune transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporulu romanu.

Sibiu în 30 Iuniu 1879.

Program'a

pentru siedintiele adunarei generale ordinare a XVIII a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporulu romanu, ce se voru tiené la 3 si 4 Aug. a. c. în orasiulu Sighisiór'a.

Siedieti'a I. în 3 Augustu.

1. Dupa terminarea servitiulu divinu se va deschide siedinti'a la 9 óre din di.

